

4. 10. 2001

ID: 14609

Odstupné podle vyhlášky č. 19/1991 Sb.

Skutečnost, zda trvá pracovní poměr, není rozhodná pro nárok na odstupné podle ustanovení § 5 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. [19/1991](#) Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.6.2001, sp.zn. 21 Cdo 1698/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o 87.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 17 C 187/99, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. ledna 2000, č. j. 16 Co 450/99-31, tak, že rozsudek odvolacího soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná zaplatila 87.000,- Kč s 12% úrokem od „čtvrtého dne po doručení žalobního návrhu žalované“ do zaplacení. Žalobu odůvodňoval zejména tím, že u žalované pracoval v dole jako horník od 12. 2. 1988, dne 12. 3. 1998 utrpěl pracovní úraz a dne 12. 3. 1999 došlo k rozvázání pracovního poměru mezi žalobcem a žalovanou ze zdravotních důvodů, neboť pro následky uvedeného úrazu se žalobce stal trvale nezpůsobilým k výkonu práce v podzemí. Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 26. 3. 1999 mu byl s účinností od 13. 3. 1999 přiznán plný invalidní důchod. Žalovaná při rozvázání pracovního poměru proplatila žalobci odstupné ve výši desetinásobku průměrného měsíčního výdělku podle ustanovení § 5 odst. 1 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb., odmítá však vyplatit odstupné podle ustanovení § 5 odst. 4 stejné vyhlášky, jež má s ohledem na ustanovení § 6 odst. 2 téže vyhlášky činit ještě čtyřnásobek průměrného měsíčního výdělku.

Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem ze dne 17. 9. 1999, č. j. 17 C 187/99-10, žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vychází ze toho, že žalobce s žalovanou ukončili pracovní poměr dohodou ke dni 12. 3. 1999 a že žalobci byl plný invalidní důchod přiznán od 13. 3. 1999, dovedl, že žalobci nárok podle ustanovení § 5 odst. 4 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb. nevznikl, neboť podle uvedeného ustanovení přísluší odstupné zaměstnanci, jemuž byl invalidní důchod přiznán v době (ke dni), v níž vykonával zaměstnání uvedená v ustanovení § 1 citované vyhlášky. Žalobci však byl invalidní důchod přiznán až v době, kdy již jeho pracovní poměr s žalovanou byl ukončen.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 13. 1. 2000, č. j. 16 Co 450/99-31, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci 87.000,- Kč s 12% úrokem z prodlení od 17. 7. 1999 do zaplacení a že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na nákladech řízení před soudem prvního stupně 12.591,80 Kč k rukám advokátky; zároveň rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na „odvolacích nákladech řízení“ 9.480,- Kč k rukám advokátky. Narozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že pro to, aby byl naplněn účel právní úpravy vzniku nároku na hmotné zabezpečení pracovníkům uvedeným v ustanovení § 1 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb., je nezbytné, aby na existenci pracovněprávního vztahu bezprostředně navazoval stav dlouhodobé nezpůsobilosti k dosavadní práci či rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu. Protože v projednávané věci je právě tato bezprostřední návaznost splněna, neboť žalobce pracovní poměr u žalované ukončil dne 12. 3. 1999 a od 13. 3. 1999 mu byl přiznán plný invalidní důchod pro následky pracovního úrazu, žalobci přísluší i odstupné podle ustanovení § 5 odst. 4 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb.

(redukované podle usatnovení § 6 odst. 2 stejné vyhlášky).

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalovaná namítá, že odvolací soud nesprávně vyložil ustanovení § 5 odst. 4 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb., neboť podle názoru dovolatelky nárok na odstupné podle citovaného ustanovení přísluší zaměstnanci, jemuž byl invalidní důchod přiznán v době (ke dni), v němž vykonával zaměstnání uvedené v ustanovení § 1 stejné vyhlášky. Naproti tomu odstupné podle tohoto ustanovení nemůže náležet pracovníku, jemuž byl invalidní důchod přiznán až v době, kdy již nevykonával zaměstnání uvedená v ustanovení § 1 uvedené vyhlášky. Protože žalobce přestal vykonávat zaměstnání uvedené v ustanovení § 1 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb. dne 12. 3. 1999 a v této době nebyl poživitelem plného invalidního důchodu, nepřísluší mu nárok na odstupné podle § 5 odst. 4 vyhlášky č. [19/1991](#) Sb. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil.

Žalobce navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu byl „potvrzen“, neboť odvolací soud posoudil věc správně. Je přesvědčen, že o jeho invaliditě bylo rozhodnuto již dne 9. 2. 1999, tedy v době, kdy byl pracovníkem vykonávajícím zaměstnání I. pracovní kategorie v podzemí hlubinných dolů. Datum ukončení pracovního poměru mezi žalobcem a žalovanou bylo jen formální a vycházelo z obyčejů vžitých mnoho let. Kdyby žalobce věděl, že se tímto podpisem vzdává svého práva na další odstupné ve výši čtyřnásobku průměrného výdělku, nepodepsal by dohodu o rozvázání pracovního poměru k 12. 3. 1999.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 - dále jen „o.s.ř.“ (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) a po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že dovolání je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. přípustné, přezkoumal věc bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Hmotné zabezpečení pracovníků (zaměstnanců) v hornictví stanovené vyhláškou č. [19/1991](#) Sb. (dále též jen „vyhláška“) má za účel kompenzovat ztrátu na výdělků u pracovníků (zaměstnanců), kteří se stali vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě nezpůsobilými k dosavadní práci v důsledku výkonu této práce nebo kteří dosáhli nejvyšší přípustné expozice, a tímto způsobem ovlivnit pracovníky (zaměstnance), jimž to umožňuje jejich zdravotní stav, aby přešli na jinou vhodnou práci (u dosavadního nebo jiného zaměstnavatele), popřípadě aby absolvovali rekvalifikaci. Účelem této právní úpravy je rovněž poskytnout odpovídající zabezpečení těm pracovníkům (zaměstnancům), kteří vzhledem ke svému nepříznivému zdravotnímu stavu, jenž byl vyvolán výkonem dosavadní práce, nemohou pracovat vůbec, popřípadě pracovníkům (zaměstnancům), u nichž se další výkon práce nepožaduje, neboť by mohli vykonávat jen zaměstnání zcela nepřiměřené jejich dřívějším schopnostem a společenskému významu dosavadního zaměstnání, a tímto způsobem zohlednit, že tyto osoby zpravidla nebudou mít příjem z vlastní výdělečné činnosti.

Hmotné zabezpečení se přiznává pracovníkům (zaměstnancům), kteří vykonávají zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech nebo vykonávají ostatní zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech, jestliže se stali vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě nezpůsobilými k dosavadní práci v důsledku výkonu této práce pro onemocnění nemocí z povolání nebo pro pracovní úraz anebo jestliže dosáhli nejvyšší přípustné expozice (§ 1 odst.1 vyhlášky), pracovníkům (zaměstnancům), kteří vykonávají zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech nebo vykonávají ostatní zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech a odpracovali v takovém zaměstnání nejméně 20 roků nebo v zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví nejméně 15 roků, popřípadě v uranových dolech nejméně 10 roků, jestliže se stali dlouhodobě nezpůsobilými k

dosavadní práci v důsledku výkonu této práce pro ohrožení nemocí z povolání nebo pro jiné onemocnění vznikající nebo podstatně se zhoršující vlivem pracovního prostředí, uvedené v příloze č. 1 vyhlášky (§ 1 odst. 2 vyhlášky), a pracovníkům (zaměstnancům), kteří vykonávají zaměstnání se stálým pracovištěm v uhelných lomech a na skrývkách, uvedené v příloze č. 2 vyhlášky, jestliže se stali vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě nezpůsobilými k dosavadní práci v důsledku výkonu této práce pro onemocnění nemocí z povolání nebo ohrožení touto nemocí, pro pracovní úraz nebo pro jiné onemocnění vznikající nebo podstatně se zhoršující vlivem pracovního prostředí, uvedené v příloze č. 1 vyhlášky (§ 1 odst. 3 vyhlášky). Tyto pracovníky (zaměstnance) organizace (zaměstnavatel) převede na jinou práci v podzemí hlubinného dolu (v uhelných lomech a na skrývkách) nebo na povrchu dolu (mimo uhelný lom nebo skrývku); nedojde-li k převedení pracovníka (zaměstnance) na jinou práci, organizace (zaměstnavatel) s ním rozváže pracovní poměr (§ 2 odst. 1, 2 a 4 vyhlášky).

Pracovní kategorie byly zrušeny zákonem č. [235/1992](#) Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečení, který nabyl účinnosti dnem 1.6.1992. U nároků podle vyhlášky č. [19/1991](#) Sb., které jsou podmíněny zařazením zaměstnání do I. pracovní kategorie, se zaměstnání hodnotí v době po 31.5.1992 podle předpisů o sociálním zabezpečení platných ke dni 31.5.1992, pokud bylo takové zaměstnání zařazeno do I. pracovní kategorie k tomuto dni [srov. čl. IV písm. f) zákona č. [235/1992](#) Sb.]

S názorem odvolacího soudu, že pro vznik nároku na odstupné podle § 5 odst. 4 vyhlášky postačuje, aby na existenci pracovněprávního vztahu bezprostředně navazoval stav dlouhodobé nezpůsobilosti k dosavadní práci či rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu, dovolací soud nesouhlasí.

Jedním z nároků hmotného zabezpečení je tzv. odstupné (§ 5 vyhlášky). Odstupné se pracovníku (zaměstnanci) poskytuje podle toho, na jakém pracovišti dosud působil (v podzemí hlubinného dolu, v uranovém dolu, v uhelném lomu nebo na skrývce), zda byl převeden na jinou práci v podzemí dolu (v uhelném dolu nebo na skrývce), zda byl převeden na jinou práci na povrchu dolu (mimo uhelný lom nebo skrývku) nebo zda s ním byl rozvázen pracovní poměr (v případech uvedených v ustanoveních § 5 odst. 1 až 3 vyhlášky), jaká byla délka zaměstnání v podzemí hlubinného dolu či uranového dolu [v případech uvedených v ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) a b) vyhlášky] nebo zda mu byl přiznán invalidní důchod (v případě uvedeném v ustanovení § 5 odst. 4 vyhlášky). Pro vznik nároku pracovníka (zaměstnance) na odstupné poskytované podle ustanovení § 5 odst. 1 až 3 vyhlášky jsou přitom rozhodné okolnosti, které nastaly v době, v níž byl pracovník (zaměstnanec), který se stal vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě nezpůsobilým k dosavadní práci v důsledku výkonu této práce nebo který dosáhl nejvyšší přípustné expozice (§ 1 vyhlášky), převeden na jinou vhodnou práci, popřípadě v době, v níž došlo z tohoto důvodu k rozvázání jeho pracovního poměru. Nárok na odstupné podle ustanovení § 5 odst. 4 vyhlášky pak má pracovník (zaměstnanec) uvedený v ustanovení § 1 vyhlášky, jemuž byl přiznán invalidní důchod. Nárok na odstupné podle ustanovení § 5 odst. 4 vyhlášky má samostatnou povahu a náleží pracovníku (zaměstnanci) nezávisle na tom, zda mu přísluší nebo nepřísluší odstupné podle ustanovení § 5 odst. 1 až 3 vyhlášky (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.1992, sp.zn. 6 Cdo 88/92, uveřejněný pod č. 5 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1994).

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (skutková zjištění nejsou dovoláním napadena), že žalobce, který u žalované vykonával práci horníka v podzemí, utrpěl dne 12. 3. 1998 pracovní úraz, pro který byl práce neschopen, stal se trvale nezpůsobilým k výkonu práce v podzemí a rozhodnutím Okresní správy sociálního zabezpečení O. - m. ze dne 9. 2. 1999 byl, v souvislosti se zmíněným úrazem, uznán plně invalidním podle ustanovení § 39 odst. 1 písm. a) zákona č. [155/1995](#) Sb. v platném znění. Dohodou ze dne 4. 3. 1999 rozvázal žalobce s žalovanou pracovní poměr ke dni 12. 3. 1999 s uvedeným důvodem „invalidní důchod“. Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení P. ze dne 26. 3. 1999 byl žalobci přiznán ode dne 13. 3. 1999 plný invalidní

důchod.

Nárok na odstupné podle ustanovení § 5 odst. 4 písm. a) vyhlášky vzniká - jak vyplývá ze znění tohoto ustanovení - pracovníku (zaměstnanci), jemuž byl přiznán invalidní důchod (tj. stal se poživitelem invalidního důchodu) a který je současně pracovníkem (zaměstnancem) uvedeným v ustanovení § 1 odst. 1 a 2 vyhlášky; okolnost, zda pracovní poměr účastníků dosud trvá, zde není významná. Odstupné podle tohoto ustanovení nenáleží pracovníku (zaměstnanci), jemuž byl invalidní důchod přiznán až v době, kdy již nevykonával zaměstnání uvedená v ustanovení § 1 odst. 1 a 2 vyhlášky, a to ani v případě, že invalidní důchod byl přiznán z důvodu onemocnění, pro něž se pracovník (zaměstnanec) stal dlouhodobě nezpůsobilým k dosavadní práci. Pro vznik tohoto nároku je rovněž nerozhodné, kdy Česká správa sociálního zabezpečení vydala rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu nebo kdy se toto rozhodnutí stalo pravomocným, popřípadě, kdy nebo od kdy byl pracovník (zaměstnanec) rozhodnutím příslušného orgánu uznán invalidním.

Žalobci byl invalidní důchod přiznán - jak zjistily soudy obou stupňů - dnem 13.3.1999. Protože v tento den již nebyl zaměstnancem vykonávajícím zaměstnání uvedená v ustanovení § 1 vyhlášky (pracovní poměr účastníků byl rozváznán dnem 12. 3. 1999), je nepochybné, že mu odstupné poskytované podle ustanovení § 5 odst. 4 písm. a) vyhlášky nenáleží. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto ve výroku o věci samé, jakož i v akcesorických výrociích o náhradě nákladů řízení, zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem, § 243b odst. 2 věta první o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Převedení zaměstnance na jinou práci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Plat](#)
- [Doručování](#)
- [Pracovní smlouva](#)
- [Bezpečnost a ochrana zdraví při práci](#)
- [Konzumace alkoholu na pracovišti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)